

ПЕДАГОГИКА ИЛИМДЕРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES

Бабаева А.Д.

**УКУКТУК БИЛИМДЕРДИ СТУДЕНТТЕРГЕ ОКУТУУ ПРОЦЕССИНДЕ
ИНТЕРАКТИВДУУ МЕТОДДОРДУ КОЛДОНУУ**

Бабаева А.Д.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ПРОЦЕССЕ
ПРЕПОДАВАНИЯ СТУДЕНТАМ ПРАВОВЫХ ЗНАНИЙ**

A.D. Babaeva

**USING INTERACTIVE METHODS IN TEACHING STUDENTS WITH LEGAL
KNOWLEDGE**

УДК: 371.33 (575.2)

Бул макала студенттердин интерактивдуу билим берүүнүн эффективдүүлүгүн жогорулатуу боюнча жазылган. Ошондой эле окутуунун үч этабы көрсөтүлүп, сабактардагы инновациялык методдор берилген.

Негизги сөздөр: интерактивдуу билим берүү, сынчыл ой, тайпалык иштер, укуктук билим.

Данная статья посвящена интерактивному обучению студентов для повышения эффективности в обучении. А также даны три этапа группового взаимодействия по инновационным методам.

Ключевые слова: интерактивное обучение, критическое мышление, групповая работа, правовое обучение.

This article focuses on interactive teaching students to improve efficiency in education. And given three stages of group interaction on innovative methods.

Key words: interactive learning, critical thinking, group work, legal education.

Өлкөбүздө жана дүйнө жүзүндө болуп жаткан өзгөрүүлөр билим берүү тармагына да өз таасирин тийгизүүдө. Ал өзгөрүүлөр билим берүү тармагынан мобилдүүлүктү жана коомдун учурдагы талаптарына адекваттуу жоопту, салттык максаттардын жана багыттардын кайра каралып чыгышын талап кылууда. Билим берүү тармагына - жаштардын келечекте коом үчүн ийгиликтүү аракеттерди жасап, татыктуу турмушта жашап кетишин шарттаган өнүгүү жолуна түшүрүү шартын камсыз кылуу тапшырмасы негизги маселе катары коюлган. Укук билим берүү тармагында негизги орунда турат. Анткени, ал укук багытында билимге эле ээ кылбай, илим чөйрөсүндө жана практикалык ишмердикте берилген педагогикалык маселелерди чечүү мүмкүнчүлүктү арттырат. Ошону менен катар эле социалдык чөйрөгө байланыштуу ой жорумунду жана сүйлөө кепти, практикалык мүмкүнчүлүккө байланыштуу шык-жөндөмдү өнүктүрөт.

Укуктук билимге, социалдык мүмкүнчүлүктөргө жана жөндөмдөргө ээ кылууда студенттердин окуу процессине активдүү катышуусун камсыз кылган жаңы ыкмаларды киргизүү шарты өзгөчө маанилүү. Бүгүнкү күндө негизги усулдук инно-

вациялар активдүү (интерактивдүү) ыкмалардын же окутуунун диалог ыкмаларынын колдонулушуна байланыштуу болуп саналат. Алардын негизги бөтөнчөлүктөрү студенттердин сынчыл ойлом жөндөмүнө ээ болуп, берилген маалыматка жана шартка ылайык татаал маселелерди (анын ичинде укуктук маселелерди) чече билгендигине, маселенин чечилиши боюнча альтернативдик пикирлердин калыптанышына жараша мүнөздөлөт. Билим берүүнү көзөмөлдөө системасын, анын ичинде ЖОЖдун ички сапаттык башкаруу системасын модернизациялоо, иш кагаздарын талапка ылайык иштеп чыгуу, процесске студенттердин академиялык мобилдүүлүгүнүн активдүү тартылышы билим берүү тармагына бүгүнкү күндүн койгон талабы болуп саналат. [1, б.51]

Күтүлгөн мотивациялык жаңылык төмөнкүлөрдү түшүндүрөт:

-студенттердин таанып билүү аракетинин активдүүлүгүнө түрткү болушун;

-билим берүү мекемесинде чечендик чеберчиликтин бекемделишин;

-жаңычылдыгы менен коомдун талаптарынын канааттандырылышын;

-жаңылануу окуунун, ошондой эле мындан кийинки иштердин эффективдүүлүгүн күчөтө тургандыгын;

-адекваттык эмес, башка ыкмаларды таанышып чыгуу аркылуу пайдаланылышын.

Интерактивдүү билим берүү өзүнүн структуралык түзүмүндө тажрыйбаларга ээ кылуучу ар тараптуу мүнөзүн, жүрүм-турум тарбиясынын сапатын, интеллектуалдык деңгээлин, аныктоочу билимдин кыймылын, окутуудагы таанып-билүү милдетин чагылдырган бирдиктүү процессти көрсөтө алат.

Интерактивдүү билим берүү – бул таанып билүү ишмердигинин адистештирилген формасы катары эсептелинет. Ал толугу менен конкреттештирилген жана алдын ала болжолдонгон максаттарды сунуш кылат. Мындай максаттардын бири катары - студент өзүнүн интеллектуалдык деңгээлин жетиштүү сезип,

өзүн ишенимдүү карап, окуу процессинде ийгиликти жарата алышына көзү жеткен жагымдуу жагдайдын түзүлүшү белгиленет.

Интерактивдүү билим берүүнүн өзөгү таанып билүү процессине катышып жаткан студенттердин түгөл баары тартылып, алардын жаңы түшүнүктү өздөштүрүп кетүүгө ишенимин арттыра турган, алар ойлогондой окуу процессинин уюштурулушунда турат. Таанып билүү процессиндеги студенттердин биргелешкен ишмердигинде окуу материалдарын өздөштүрүүгө карата студенттердин ар бири өзгөчөлөнгөн жеке салымдарын кошуп, өз ара идеяларын, билимин, ишмердик ыкмаларын бөлүшүшөт. Ошону менен катар эле алар кең пейилдигин, өз ара биринбирине колдоо көрсөтүү түшүнүгүн өнүктүрүп, жаңы билимди өздөштүрүп алуу менен эле чектелбей, таанып билүү ишмердигин өстүрүп, кооперациялык жана шериктешип иштөөнүн жогорку формаларына өтүүгө мүмкүнчүлүк алат. [2, б.293]

Интерактивдүү ишмердиктин сабактарда уюштурулушу жана кеп карым-катышынын күчөтүлүшү студенттердин өз ара түшүнүшө билишин, биргелешип аракеттенүүсүн, ар бир катышуучуга аткарылышы өзгөчө маанилүү болгон, бирок жалпы берилген тапшырмаларды биргелешип аткарууга алып келет. Интерактив сүйлөп жаткан тараптын, ошондой эле бир көз караштын экинчи бир тарапка үстөмдүк кылышын жокко чыгарат. Диалогдук окутуунун жүрүшүндө студенттер сынчыл ойломду үйрөнүп, кырдаалга анализ жүргүзүүнүн негизинде, берилген маалыматка ылайык татаал маселелерди чечип, ал маселенин тегерегинде альтернативдик көз караштарын айтышат. Ойлонулган чечимди кабыл алышат. Ошону менен катар эле дискуссияларга катышып, башка адамдар менен пикир алышат.

Мындай болушу үчүн жеке, жуптук, тайпалык иштер уюштурулуп, изилдөө долбоорлору, ролдуу оюндар пайдаланылат. Ар кандай иш кагаздары, түрдүү маалымат булактары менен иш жүргүзүлүп, чыгармачылык иштер пайдаланылат.

Интерактивдүү технологияларда ишке баардык сабакка катышкан студенттер ал же бул чек менен толук тартылышы керек. Бул максаттан алып караганда, семинарга катышуучулардын бардыгынын башын бириктирүү үчүн талкуу процессине тартуу технологиясын колдонуу пайдалуу.

Азыркы учурда усулчулар жана практик окутуучулар тарабынан укукту окутуу багытында тайпалык иштери үчүн иштелип чыккан формалары аз эмес. Алардын арасынан кеңири чөйрөгө белгилүүлөрү – «кең чөйрө», «тик учма» (вертушка), «аквариум», «мээге чабуул», «дебаттар», ж.б.у.с.

Эгерде, сабак учурунда талкууга алынган маселеге буга чейин өтүлгөн сабактарда жалпы түшүнүк берилип, же турмуштук тажырыйбасынан улам баштапкы элес жаратылган болсо гана бул формалар эффективдүү натыйжа берет. Мындан тышкары талкууга алынып жаткан тема жабык же тар чөйрөдөгү маселе болбошу керек. Мисалы, уруулук же

салык төлөмдөрү үчүн кандай жазага тартуу керек экендиги тууралуу маселени тайпалык талкууга алып чыгуу эч кандай мааниге ээ боло албайт. Талкууга коюла турган маселенин деңгээли экономикалык (укуктук, саясий, ж.б.) тар чөйрөдөн кеңири алкакка өтүүгө жол ача турган маселе болушу өзгөчө мааниге ээ болот. [3, б.86]

Укуктук аспектилерди талкууга алуу учурунда тайпалык талкуунун коом таануу предмети катары мыйзам ченем нормалары (анын ичинде альтернативдик аскер кызматы), соттук чечимдер же башка иш кагаздары пайдаланылат.

Тайпалык аракеттенүүнүн кыйла жөнөкөй формасы – бул «кең чөйрө» болуп саналат. Бул формада иш үч этап менен өткөрүлөт.

Биринчи этапта тайпа кең чөйрөдө отургучтарга жайгашат. Окутуучу талкууга ылайык кырдаалды алып чыгат.

Экинчи этап – белгиленген убакыт аралыгында (болжолдуу 10 мүнөт) ар бир студент өзүнүн барагына көйгөлүү маселенин чечилиши тууралуу жеке сунушун жазып чыгат.

Үчүнчү этап – ар бир студент жазган сунушун жалпы чөйрөгө окуп берет. Тайпа тынч отуруп (сын айтпай) угушат да, ар бир пункт боюнча добуш берүү жүргүзүлөт, айтылган сунуштар доскага жазылып, жалпы чечимге киргизүү тарабы каралат.

«Кең чөйрө» ыкмасы маселени чечүү жолун же бул чечимдин түзүмүн ыкчам аныктоого мүмкүн болгондо оптималдуу пайдаланылат. Белгиленген форманын жардамы менен, мисалы, мыйзам долбоорлорун, көрсөтмөлөрдү, локалдык нормативдик-укуктук актыларды иштеп чыгуу ыңгайлуу. «Аквариум» – диалог формасы. Мында студенттерге «коом алдында» талкуу жүргүзүү сунушталат. Форманын бул түрүндө түзүлгөн чакан топ берилген маселе боюнча аларга ишеним жарата алган ал же бул диалогду алып барууну тандашат. Айрым учурду диалогго катышууну каалагандардын саны көбөйүп кетиши мүмкүн. Диалогго катышпаган студенттер көрүүчүлөрдүн ролунда болот. Ушудан улам анын аталышы – «аквариум» болуп калган.

Бул ыкмалар ар кандай идеялар ыкчам айтыла турган учурда же тайпа ал же бул абстракттуу идея тууралуу жеке турмуштук тажырыйбасы боюнча, өз көз карашы менен ой жүгүртүүсү керек болгон кезде колдонулат. Укуктук билим берүүдө аталган ыкмалар популярдуу форма катары аныкталып, пайдаланылууда.

Адабияттар:

1. Бабаева А.Д. Укуктук маданият жана анын коомдогу орду. Окуу усулдук колдонмо. – Ош, 2012. – С.64.
2. Бабаева А.Д. Сущность правового образования и воспитания будущих учителей в современных условиях. Наука и новые технологии №2, Б., 2013 С. 292-294.
3. Кларин М.В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. – М., 1994.

Рецензент д.п.н., профессор Калдыбаева А.Т.